

Inspiration for Sanitation

‘Inspiration for Sanitation’. Onder die noemer heeft waterschap Groot Salland samen met de gemeenten Zwolle en Dalfsen een groep Zuid-Afrikaanse waterbestuurders op bezoek gehad waarmee een week lang intensief is gestudeerd op mogelijke oplossingen voor de specifieke Zuid-Afrikaanse sanitatieproblematiek. Daarbij werd ook aandacht geschonken aan hoe door samenwerking met andere partners tot de beste resultaten gekomen kan worden. Vijf dagen lang werd, onder aanvoering van de Stichting Wateropleidingen aan een behoorlijk ambitieus programma gewerkt. Inmiddels is een aantal projecten in Zuid-Afrika al met succes ter hand genomen.

OPNIEUW BEGINNEN

Waterschap Groot Salland is al enige jaren actief in een samenwerkingsproject met Zuid-Afrikanen in het gebied Inkomati (provincie Mpumalanga), gelegen in het oostelijke deel van Zuid-Afrika. Keimpe Sinnema, relatiemanager bij Groot Salland, vertelt over de situatie en ontwikkelingen die Zuid-Afrika sinds de afschaffing van de apartheid doormaakt: „Met de democratisering van het land heeft men tevens besloten het waterbeheer te democratiseren en te decentraliseren. Daarbij is ook de Unie van Waterschappen betrokken. Een interessante ontwikkeling, omdat men in Zuid-Afrika besloten heeft 19 waterschappen op te



richten verdeeld naar stroomgebieden. Bovendien hebben ze er een splinternieuwe waterwet geschreven, terwijl wij hier kort geleden een waterwet hebben samengesteld uit alle afzonderlijke, bestaande wetten op watergebied. De Nederlandse waterschapsstructuur is al heel oud. Daarom is het heel interessant te zien hoe het gaat als je helemaal opnieuw begint.”

MILLENNIUMDOELSTELLINGEN

Samen met Wetterskip Fryslân is destijds een partnerschap aangegaan met Zuid-Afrikaanse instanties, waarbij Fryslân zijn speren richtte op de Kaapprovincie. Sinnema vertelt dat na drie succesvolle jaren waarbinnen de eerste twee waterschappen in Zuid-Afrika tot stand kwamen, een ‘doorstart’ is gemaakt waarbij ook drie Nederlandse gemeenten betrokken werden. Sinnema: „Inzet daarbij was en is bij te dragen aan de Millenniumdoelstellingen van de VN op het gebied van sanitatie en drinkwater. Daarvoor werd Sneek aan twee gemeenten in de Kaapprovincie gekoppeld en Zwolle en Dalfsen aan een gemeente in de provincie Mpumalanga.”

VANUIT INSPIRATIE VISIE OPSTELLEN

Om samen met de Zuid-Afrikanen te kunnen bepalen hoe de sanitatie- en drinkwaterproblematiek in dat land aangepakt kunnen worden, werd het idee opgevat om hoge bestuurders en beleidsmakers van de provincie Mpumalanga, het rijk en een viertal gemeenten naar Nederland te halen. Sinnema: „We wilden de Zuid-Afrikanen kennis laten maken met hoe wij het in Nederland aanpakken zodat zij inspiratie konden opdoen om in eigen land en op eigen wijze de eigen problematiek aan te pakken. Wij hebben Wateropleidingen gevraagd daar een cursusprogramma voor op te zetten. Doelstelling daarbij was de Zuid-Afrikanen te helpen bij het ontwikkelen en opstellen van een visie over hoe de Millenniumdoelstellingen in dat land het best bereikt kunnen worden en hoe de Nederlandse waterschappen en gemeenten daarbij zouden kunnen helpen.”



FORSE OPGAVE

Het cursusprogramma dat door Wateropleidingen vervolgens werd samengesteld, is volgens Sinnema zeer succesvol gebleken. „Het was natuurlijk een forse opgave, want ga in Nederland maar eens rijk, provincie en gemeenten bij elkaar brengen om gezamenlijk een visie te ontwikkelen. Hoewel ik halverwege de week nog dacht, waar ben ik aan begonnen, is het toch gelukt tot een gezamenlijke visie te komen en ook een aantal actieplannen waarvan er enkele inmiddels al in uitvoering zijn genomen.”

WATEROPLEIDINGEN: HOOG AMBITIENIVEAU

Ook Agnes Maenhout, directeur van Wateropleidingen is enthousiast over het bereikte resultaat. „Het ambitieniveau was zeer hoog en de Zuid-Afrikanen bleken zelf eveneens hoog in te zetten. Misschien wel iets te hoog, maar zij waren door het programma dermate geënthousiasmeerd, dat ze er thuis voluit mee aan de slag wilden gaan.” Maenhout vertelt dat niet voor niets voor de titel ‘Inspiration for Sanitation’ was gekozen. „Het was de bedoeling dat de Zuid-Afrikanen zoveel mogelijk van de aanpak in Nederland kennis konden nemen om daar vervolgens die ingrediënten uit te halen waarvan zij denken dat die bij de Zuid-Afrikaanse situatie passen. Vergeet niet dat in dat land geen riolerings- en drinkwaternetwerk ligt, water schaars is, maar ook sanitatie nog relatief in de kinderschoenen staat.”

HOGESCHOOL WINDESHEIM

Het door Wateropleidingen opgestelde programma bracht de gasten niet alleen in aanraking met zaken als grote rwzi's en de mensen die daar werken, ook 't Natuurlijk Huus in Raalte, het Earthship in Doepark Nooterhof in Zwolle en Hogeschool Windesheim werden bezocht. Daar kon kennis worden gemaakt met allerlei verschillende technieken die mogelijk in Zuid-Afrika kunnen worden toegepast, zoals anaërobe zuivering, urinescheiding, vacuümtoiletten et cetera. Het bezoek gold ook een kennismaking met de Hogeschool Windesheim die een minorstudie International Sustainable Development Coöperation in hetzelfde projectgebied in Zuid-Afrika start.

SAMENWERKING TUSSEN OVERHEDEN

Agnes Maenhout: „Die excursies werden gehouden in aanwezigheid van de vertegenwoordigers van de Nederlandse waterschappen, gemeenten en rijksoverheid om vooral ook de onderlinge samenwerking toe te lichten en vragen daarover te beantwoorden. Want een van de doelstellingen van het programma was vooral ook de verschillende overheden in Zuid-Afrika tot samenwerking te brengen op gebied van sanitatie en drinkwater. Het was dus zaak om de groep van zo'n 15 overheidsvertegenwoordigers uit Zuid-Afrika ook met elkaar in gesprek te krijgen.”

INFORMATIE GOED LATEN DOORDRINGEN

Maenhout vervolgt: „Het voorzitterschap was in onze handen en wij moesten de rode draad gedurende die vijf dagen in het oog houden. Daarvoor hebben wij bijvoorbeeld de seminar-vorm gekozen om er zeker van te zijn dat wat men had gezien ook daadwerkelijk tot hen door zou dringen en daar vervolgens die ingrediënten uit te pikken die in Zuid-Afrika zouden kunnen worden toegepast. Er zijn lezingen gehouden en ervaringen uitgewisseld. Tegelijkertijd werden van elke dag nieuwsbrieven samengesteld met een samenvatting van wat er zoal de revue had gepasseerd en wat er besproken was. Al die nieuwsbrieven bij elkaar vormen een totaalbeeld van de informatie die uiteindelijk tot de gezamenlijke visie en actieplan heeft geleid.”

GROTE OPLEIDINGSVRAAG VOORZIEN

Volgens directeur Maenhout is het onderwijs op gebied van water in Zuid-Afrika nog minimaal. „Ik voorzie daar nog een heel grote opleidingsvraag en dat past goed in het concept ‘World Water Academy’ dat Wateropleidingen vorig jaar heeft gelanceerd met als doel buiten de Nederlandse grenzen bestaande trainingsinstituten te versterken of nieuwe op te zetten.” Volgens Agnes Maenhout zijn er in Zuid-Afrika weliswaar voldoende ingenieurbureaus, maar bestaat in het land onvoldoende kennis op gebied van beheer en onderhoud. „Daarom zien wij nu het belang van ‘eerst inspiratie en dan pas onderwijs volgen’. Ofwel: eerst praktijk en dan theorie. Want je kunt prachtige sanitatievoorzieningen aanleggen, maar als je die niet goed beheert en onderhoudt, is dat als een trekker zonder dieselolie. Door stap voor stap projecten met elkaar op te zetten gaat het leer- en adaptieproces snel en bereik je meer in relatief korte tijd. Wat dat betreft belooft de gedrevenheid onder de Zuid-Afrikanen veel goeds.” Dat Wateropleidingen al een goede naam in Zuid-Afrika heeft opgebouwd, blijkt uit het verzoek van de overheid aan Wateropleidingen om een offerte in te dienen voor een grootschalig trainingstraject voor een beoordelingssysteem van zuiveringsinstallaties

PROEFPROJECT HERGEBRUIK

Keimpe Sinnema is inmiddels bezig met de realisering van een van de actieplannen die uit ‘Inspiration for Sanitation’ is voortgekomen: een proefproject voor het opzetten van ‘nieuwe sanitatie’ op een Zuid-Afrikaanse school met 1000 leerlingen. Bestaande toiletten worden daar omgevormd tot toiletten die gebaseerd zijn op hergebruik van nutriënten, energie en water. Ook regenwater wordt zoveel mogelijk opgevangen en gebruikt. Achter de school komt een moestuin waar water en voedingsstoffen worden aangewend ter bemesting en het voedsel wordt gekookt met biogas dat van de toiletten afkomstig is.

‘SPEL’ GOED DOORGEKREGEN

Daarnaast wordt op dit moment een training opgezet waarmee operationele medewerkers op rwzi’s worden opgeleid. Ook worden samen met DHV en Stichting Water Opleidingen de eerste voorbereidingen getroffen voor een groot investeringsproject voor de aanleg van een daadwerkelijke infrastructuur voor drinkwater en riolering. Sinnema: „Het gaat ons daarbij vooral om te helpen bij het opstellen van goede en rendabele plannen waarmee bij de centrale overheid geld verkregen kan worden. En dat ‘spel’ heeft de Zuid-Afrikaanse delegatie tijdens het bezoek aan Nederland redelijk goed doorgekregen.”

*Olav Lammers,
Blauwgoud*

Meer informatie: Wateropleidingen, Agnes Maenhout, (030) 60 69 405